

The Evaluation of In-Class Instructional Competences of Branch Teaching Staff (The Sample of Fırat University)

Ramazan ÖZBEK

Inönü University, Faculty of Education

Rüştü YEŞİL

Ahi Evran University, Faculty of Education

Abstract

Educational activities in a classroom follow three directly related steps, which include introduction to lesson activities, developmental activities and conclusion activities. The success in learning is directly proportional with the quality of these teaching activities. To have teachers gain qualification for teaching is primarily the responsibility of Education Faculties. Pre-service training in the relevant departments of Education Faculties provides teacher candidates with these qualifications. This research targets the students' opinions about the inside class activity qualifications of academicians in Social Area Teaching Department. Academicians' qualifications for introduction, development and conclusion steps will be evaluated by using the opinions of students in this department. The research is based on survey model. Data is collected by using the observation and evaluation forms filled in by teacher candidates. Data collection tool includes four sub dimensions with 37 items: introduction, activities and result and classroom interaction. Data were analyzed using descriptive statistics, T test, Pearson's correlation test, one way Anova analyses and LSD tests and the results were explained in line with the current literature.

Keywords: *Branch Teaching, teaching efficacy, teaching and learning activities*

SUMMARY

Educational activities in a classroom are one of the main steps which determine the success in education. Education products suitable with the education's goals appear at the end of this step. Even it can be said that, inefficient teaching-learning environment will not be successful no matter how effective all the other conditions are. Although the main element of education is student, teachers will guide the learning. The adequacy of teachers' planning, applying education and evaluating is the main factor which effects teaching process.

Educational activities in a classroom have three directly related steps. Those are introduction to lesson activities, development activities and result activities. The success in learning is directly proportional with the quality of those teaching activities. To lead teachers gain qualification for teaching is primarily Education Faculties' responsibility.

Pre-service training in the relevant departments of Education Faculties provides teacher candidates with these qualifications.

Adequacy levels of teaching staff implementing educational programs are as important as the quality of those programs applied to teacher candidates to gain teaching competency. For this purpose, the adequacy levels of teaching staff teaching lessons to the master students without thesis, and this study was evaluated by testing the other candidates' perceptions related to that subject.

The Purpose of the Study

This research intends to determine the students' opinions about the in-class activity competencies of teaching staff who teach lessons in the Department of Social Studies Education. Classroom instruction competencies of teaching staff, introduction phase of the lesson, development and conclusion phases, competency levels on the ability to create a good class atmosphere and the degree of relation between these stages are evaluated.

In this extent, following questions are answered in the research:

- 1) What are the competency levels of teaching staff during introduction, development and conclusion stages of lessons and also in creating a good classroom atmosphere?
- 2) Do the genders of teacher candidates have an effect on evaluations related to those competencies of the teaching staff?
- 3) According to the differences of Department;
 - a) How is the evaluation of teacher- candidates?
 - b) Is there a differentiation between the evaluations by teacher candidates?
 - c) According to the department variable, what is the source of the differentiation?
- 4) Is there a relationship between competency levels of classroom instruction and competency to create a good classroom atmosphere?

METHOD

The research is based on survey design. Data is collected by using the observation and evaluation forms filled in by teacher candidates. Data collection tool included 37 items under four sub-dimensions including introduction, development and conclusion and classroom interaction. Data were analyzed using descriptive statistics, T test, Pearson's correlation test, one way Anova analyses and LSD tests and the results were explained in line with the current literature. For the statements in data collection tools, following degrees were used: *Never/ too low (1), too little/ too low (2), generally/ normal (3), good/ good (4) and always/ excellent (5)*.

FINDINGS & RESULTS

It is seen that the mean scores of teacher candidates about their perception levels related to classroom instruction competencies of teaching staff ranged between 3.21 and 3.41. General average is 3.25. Generally, teacher candidates perceived their teaching staff at “good level” in terms of creating a good classroom atmosphere, and at “normal level” in terms of other sub-dimensions. From a gender-related aspect, the adequacy levels of teaching staff in all stages were perceived in higher levels by male teacher candidates. According to the total average scores, while the lowest adequacy level was observed in Turkish Language and Literature Department, the highest adequacy level was observed in History Teaching Department.

DISCUSSIONS & CONCLUSIONS

With respect to the perceptions of teacher candidates, it was seen that there is a meaningful and positive correlation between all the sub-dimensions related to classroom instruction competencies of teaching staff ($p < ,01$). This situation shows that competency fields separated into sub-dimensions affect each other influentially. The strongest relation, among the sub-dimensions, was seen between development competency level and conclusion competency level.

Ortaöğretim Alan Öğretim Elemanlarının Sınıf İçi Öğretim Yeterliklerinin Değerlendirilmesi* (Fırat Üniversitesi Örneği)

Ramazan Özbek
Inönü Üniversitesi, Eğitim Fakültesi

Rüştü Yeşil
Ahi Evran Üniversitesi, Eğitim Fakültesi

Özet

Sınıf içi öğretim etkinlikleri, birbirini takip eden ve birbirleriyle doğrudan ilişkili üç basamaktan oluşmaktadır. Bunlar; derse giriş etkinlikleri, geliştirme etkinlikleri ve sonuç etkinlikleridir. Öğrenmedeki başarı, bu basamaklarda yapılan etkinliklerin niteliği ile ilişkilidir. Öğretmenlere sınıf içi öğretim yeterliklerinin kazandırılması, öncelikle eğitim fakültelerinin sorumluluğundadır. Bu yeterlikler öğretmen adaylarına, eğitim fakültelerinde almış oldukları hizmet öncesi eğitim ile kazandırılmaktadır. Bu araştırma, Ortaöğretim Sosyal Alanlar Öğretmenliği Bölümünde derslere giren alan öğretim elemanlarının sınıf içi öğretim yeterliklerinin niteliğine yönelik öğrenci görüşlerinin tespitine dönüktür. Öğretim elemanlarının sınıf içi öğretim yeterlikleri; dersin giriş, işleniş ve sonuçlandırma aşamaları ile olumlu bir sınıf ortamı oluşturma sürecindeki yeterlik düzeyleri ile bu basamaklar arasındaki ilişkiler değerlendirilmiştir. Araştırma, tarama modelinde yürütülmüştür. Veriler, öğretmen adaylarına uygulanan anket ve değerlendirme formuyla elde edilmiştir. Veri toplama aracı, "giriş aşaması", "etkinlik aşaması" ve "sonuç aşaması" ve sınıf iklimi olmak üzere dört alt boyuttan ve toplam 37 sorudan oluşmaktadır. Veriler üzerinde, araştırmanın alt problemleri çerçevesinde aritmetik ortalama, t testi, Pearson's r korelasyon testi ve tek yönlü varyans analizi testleri uygulanmış; sonuçlar mevcut literatür ile karşılaştırılarak yorumlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sosyal alanlar öğretimi, öğretim yeterliği, öğrenme ve öğretme etkinlikleri

Eğitimde, bilim açısından özellikle son birkaç yüzyılda, "ne öğretelim" sorusu kadar "nasıl öğretelim" sorusu da dikkat çekmiş ve çok sayıda araştırmaya konu edilmiştir. "Öğretmen kimdir?", "Hangi özelliklere sahip olmalıdır?", "Nasıl yetiştirilmelidir?", "Öğretmenlik bir meslek midir?", "Öğretmenlik bir sanat mıdır? Yoksa sanat yönü de olan, bilimsel temellere dayalı bir davranış değiştirme mühendisliği midir?" gibi sorulara cevap aranmaya çalışılmaktadır (Senemoğlu, 2008).

* Bu çalışma 14-16 Mayıs 2008 tarihleri arasında, Çanakkale-18 Mart Üniversitesi tarafından düzenlenen "Uluslar Arası Sosyal Bilimler Eğitimi Sempozyumunda" Sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

Ergün ve diğerleri (2008), ideal bir öğretim elemanının özelliklerini değerlendirdikleri çalışmalarında önemli bulguları elde etmişlerdir. Bu çalışmada Amerika ve Avrupa’da çok sık kullanılan ama ülkemizde uygulanmaya başladığından beri birçok eleştiri alan öğretmen yetiştirme sistemlerinden hizmet öncesi ve hizmet içi eğitim çalışmalarında kalitenin yükseltilmesi yönünde yararlanılması gerektiği belirtilmektedir. Öğrencilerin gözüyle yapılan değerlendirmeler, sistemin iyileştirilmesi ve geliştirilmesi açısından önemli ipuçları olarak kabul edilmekte; bu doğrultuda öğretim elemanları, öğrenciler tarafından yapılan değerlendirmeler ışığında kendi eksiklerini tamamlama yönünde yararlanmaktadırlar (Ergün ve diğerleri, 2008). Birçok kuruluş kendi çalışma alanları kapsamındaki öğretmenlerin ve bu öğretmenlerin yetiştirilmesinde görevli öğretim elemanlarının niteliklerini değerlendirerek, değerlendirme sonuçlarına göre davranışlarını ve derslerini olumlu yönde geliştirmek için çeşitli hizmetiçi eğitim çalışmaları düzenlemektedirler. Öğrencilerin ders ve öğretim üyesi seçmesinin mümkün ve tamamen serbest olduğu yerlerde de, öğrenciler, bu değerlendirme sonuçlarına göre ders ve öğretim elemanı seçebilmektedirler (Ergün ve diğerleri, 2008).

Öğretmenlik Mesleğinin Yeri ve Kapsamı

Milli Eğitim Temel Kanunu’nda belirtildiği gibi öğretmenlik; devletin eğitim, öğretim ve bununla ilgili yönetim görevlerini üzerine alan özel bir ihtisas mesleğidir. Öğretmenler bu görevlerini Türk Milli Eğitiminin amaçlarına ve temel ilkelerine uygun olarak ifa etmekle yükümlüdürler. Öğretmenlik mesleğine hazırlık genel kültür, özel alan eğitimi ve pedagojik formasyon ile sağlanır. Yukarıda belirtilen nitelikleri kazanabilmeleri için, hangi öğretim kademesinde olursa olsun, öğretmen adaylarının yüksek öğrenim görmelerinin sağlanması esastır. Bu öğrenim lisans öncesi, lisans ve lisansüstü seviyelerde yatay ve dikey geçişlere de imkân verecek biçimde düzenlenir (Madde 43).

1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu’nun, öğretmenlerin nitelikleri ve seçimine ilişkin 45. maddesinde, “öğretmen adaylarında genel kültür, özel alan eğitimi ve pedagojik formasyon bakımından aranacak nitelikler Milli Eğitim Bakanlığınca tespit olunur” ifadesi bulunmaktadır. MEB’na yüklenen bu sorumluluğun bir gereği olarak Mart 1999’da MEB ve üniversite temsilcilerinden oluşan Öğretmen Yeterlilikleri Komisyonunca “eğitme-öğretme”, “genel kültür” ve “özel alan” ana başlıklarından oluşan yeterlilik alanları belirlenmiştir. 12 Temmuz 2002 tarihinde yürürlüğe konan bu yeterlilikler; öğretmen yetiştirme politikalarının belirlenmesi, öğretmenlerin denetlenmesi ve performanslarının değerlendirilmesi, öğretmenlerin hizmet öncesi eğitimi, öğretmenlerin kendilerini geliştirmeleri, öğretmenlerin seçimi ve öğretmenlerin hizmetiçi eğitimleri için geliştirilmiştir (MEB, 2002, s.4; Sağlam ve diğerleri, 2005, s. 763).

Çağın ihtiyaçları, toplumun beklentileri, bilimsel alanda yaşanan gelişmeler, eğitim çalışmalarındaki bazı yetersizlik ya da yanlışlıklar, öğretmen yetiştirme sistem ve programlarının sürekli olarak geliştirilmesini gerektirmektedir (YÖK, 1998). 1997

yılında gerçekleştirilen “Eğitim Fakültelerinde Yeniden Yapılanma” çalışmaları sonucu öğretmen yetiştirme bazı istisnalar dışında tamamen eğitim fakültelerine bırakılmıştır (YÖK, 2007, s.9). Eğitim Fakülteleri daha çok ilköğretime öğretmen yetiştirme konusu üzerinde yoğunlaşmıştır. Yükseköğretim Kurulu 11 Temmuz 2007 tarihli toplantısı ile eğitim fakültesi dışındaki öğrenciler için uygulanan 4+1,5 uygulamasının sürmesi kararlaştırılırken, ilköğretime öğretmen yetiştiren programların güncellenmesine ek olarak Orta öğretime öğretmen yetiştirme programlarda ve tezsiz yüksek lisans programında yer alacak öğretmenlik meslek bilgisi dersleri de kararlaştırılmıştır (YÖK, 2007:9). Ancak uygulanan programların yapısı eğitimciler tarafından sürekli eleştirilen konulardan biri olup, geliştirme çabaları devam ettirilmektedir.

Öğretmenin sahip olması gereken niteliklere ilişkin olarak da gerek yüksek öğretim kurumları gerekse Milli Eğitim Bakanlığınca pek çok çalışma yapılmıştır. Milli Eğitim Bakanlığı Eğitim Araştırma ve Geliştirme Dairesi (EARGED)’nin (1999; Akt. Onural,2005, s.453) yapmış olduğu “Çağdaş Öğretmen Profili” başlıklı çalışmada çağdaş öğretmen nitelikleri; konu alanına hakim, mesleğini ve çocukları seven, öğrenciyi tanıma ve onlarla sağlıklı iletişim kurma becerisine sahip, ders etkinliklerini planlayabilen, öğreteceği konuya uygun yöntem ve teknikleri kullanabilen, olumlu öğrenme ortamı oluşturarak öğrencinin aktif katılımını sağlayabilen, hak ve sorumluluklarının bilincinde olan, kendisini sürekli geliştiren, demokratik, insan haklarına saygılı şekilde sıralanmaktadır. MEB Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi Genel Müdürlüğü’nün eşgüdümünde 2000 yılı sonlarında hazırlanmış olan öğretmen yeterlikleri Yönergesinde ise öğretmen yeterlikleri; eğitime-öğretme yeterlikleri, genel kültür bilgisi ve becerileri, özel alan bilgisi ve becerileri ana başlıklarından oluşturulmuştur (Onural, 2005, s.453). Şüphesiz bu özellikler öğretmenin eğitiminin temel uygulayıcısı olan öğretim elemanları için de geçerlidir.

Öğretmen adaylarına öğretmenlik yeterliği kazandırmada uygulanan eğitim programının niteliği kadar, bu programların uygulayıcısı olan öğretim elemanlarının yeterlik düzeyleri de önemlidir. Bu çalışmada tezsiz yüksek lisans öğrencilerinin, derslerine giren öğretim elemanlarının yeterlik düzeylerini nasıl değerlendirdiklerini belirlemek bir araştırma konusu olarak düşünülmüş; bu çalışmada, öğretmen adaylarının bu konuya yönelik algıları test edilerek değerlendirilmeye çalışılmıştır.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırma, Ortaöğretim Sosyal Alanlar Öğretmenliği Bölümünde derslere giren alan öğretimi elemanlarının sınıf içi öğretim yeterliklerini öğrenci görüşlerine göre belirlemeyi amaçlamıştır.

Öğretmen yeterlik alanları yukarıda da belirtildiği gibi alan bilgisi, genel kültür ve meslek bilgisi alanlarından oluşmaktadır. Meslek bilgisi ise kendi içinde giriş yeterlikleri, işleniş yeterlikleri ve sonuç yeterliklerinden oluşmaktadır. Öğretim ortamı, sınıf yönetimi, etkili öğretim yöntemlerinin ve materyallerinin seçimi gibi konularda

dersin işleniş safhasında düşünülmektedir. Bu nedenle çalışmada aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

Öğretim elemanlarının;

1. Derse giriş, işleniş ve sonuçlandırma aşamaları ile olumlu sınıf iklimi oluşturmadaki yeterlik düzeyleri nedir?
2. Bu yeterliklere ilişkin yaptıkları değerlendirmeleri üzerinde öğretmen adaylarının cinsiyetleri etkili midir?
3. Öğretmen Adaylarının, Öğretim Elemanlarının Sınıf İçi Öğretim Yeterliklerine İlişkin görüşleri, Anabilim Dalı Değişkenine göre farklılaşmakta mıdır?
 - a) Öğretmen adaylarının değerlendirmeleri nasıldır?
 - b) Öğretmen adaylarının değerlendirmeleri arasında bir farklılaşma bulunmakta mıdır?
 - c) Anabilim dallarına göre ortaya çıkan farklılaşmanın kaynağı nedir?
4. Öğretim elemanlarının sınıf içi öğretim yeterlikleri ile olumlu sınıf iklimi oluşturma yeterlikleri arasında bir ilişki var mıdır?

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Araştırma, betimsel nitelikli olup genel tarama modelinde yapılmıştır. Genel tarama modelleri, çok sayıda elemandan oluşan bir evrende, evren hakkında genel bir yargıya varmak amacı ile evrenin tümü ya da ondan alınacak bir grup üzerinde yapılan tarama düzenlemeleridir (Karasar, 1991, s. 79). Bu yöntemeye dayanan araştırmalarla, durum nedir, neredeyiz, ne yapmak istiyoruz, nereye, hangi yöne gitmeliyiz, oraya nasıl gideriz gibi sorulara, mevcut zaman kesiti içinde olduğu düşünülen verilere dayanılarak cevap bulmak istenir (Kaptan, 1991, s. 59). Bu çerçevede, tezsiz yüksek lisans öğrencileri gözüyle derslerine giren alan öğretim elemanlarının sınıf içi öğretim yeterlikleri ile olumlu sınıf iklimi oluşturma yeterlikleri betimlenmeye çalışılmıştır.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu, 2007–2008 öğretim yılında Fırat Üniversitesi, Ortaöğretim Sosyal Alanlar Öğretmenliği Bölümlerinde tezsiz yüksek lisans derleri alan toplam 169 öğrenci oluşturmaktadır. Aday öğretmenler, Orta Öğretim Öğretmenliği Bölümünün Türk Dili ve Edebiyatı, Felsefe Grubu, Tarih ve Coğrafya Anabilim dallarında öğrenim görmektedirler. Bu bölüm ve anabilim dallarında alan derslerine giren toplam öğretim elemanı sayısı ise 54'dür. Çalışma grubunun cinsiyete ve anabilim dallarına göre dağılımları şöyle özetlenebilir:

Tablo 1
Çalışma Grubu

	TDE		FG		T		C		Toplam	
	Bayan	Bay	Bayan	Bay	Bayan	Bay	Bayan	Bay	Bayan	Bay
Öğretmen Adayları	32	17	24	14	34	23	11	14	101	68
Öğretim Elemanları	13		9		20		12		54	

*TDE: Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği, FG: Felsefe Grubu Öğretmenliği, T: Tarih Öğretmenliği, C: Coğrafya Öğretmenliği

Veri Toplama Aracının Geliştirilmesi

Araştırmanın verileri, araştırmacılar tarafından geliştirilen bir anket formu ile toplanmıştır. Anket formunun geliştirilmesi sürecinde öncelikle literatür taraması yapılarak sınıf içi öğretim yeterlikleri ile ilgili maddeler belirlenmeye çalışılmıştır. Yeşil (2006)'in çalışmasında uyguladığı veri toplama aracından ve literatür taramasından sonra oluşturulan madde havuzu öncelikle 26 kişilik bir aday öğretmen grubuna uygulanarak üzerinde güvenilirlik çalışması yapılmış ve gerekli düzeltmelere gidilmiştir. Son şekli verilen anket formunda toplam 39 madde yer almaktadır. Veri toplama aracının Cronbach Alpha iç tutarlılık kat sayısı da 0.94 olarak bulunmuştur.

Anket formunun I. bölümünde öğretmen adaylarının bölüm ve cinsiyetlerine ilişkin 2 soru yer almaktadır. II. bölümde ise araştırmanın amacına uygun dört alt boyutta toplam 37 soru yer almaktadır. Bunlardan 6 soru dersin giriş aşaması, 20 soru dersin işleniş aşaması, 7 soru dersin sonuçlandırılması aşaması, 4 soru ise olumlu bir sınıf iklimi oluşturmaya dönük öğretim yeterliklerini ölçmeye dönüktür.

Verilerin Çözümü ve Yorumlanması

Veriler, bilgisayar ortamında SPSS paket programına kaydedilerek değerlendirilmiştir. Veriler analiz edilirken t-testi, varyans analizi (One-Way Anova) ve çoklu karşılaştırma testlerinden LSD (Least Significant Difference) testi kullanılmıştır. Değişken sayısı iki olduğu durumlarda ortalamalar arasındaki fark t-testi, değişken sayısının ikiden fazla olduğu durumlarda ise varyans analizi ile test edilmiştir. Varyans analizi sonuçlarına göre ortalamalar arasında anlamlı fark çıkması durumunda anlamlı farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için LSD testi kullanılmıştır. Çalışmada alt boyutlar arasındaki ilişkileri belirlemek üzere Pearson's r değeri hesaplanmıştır. Anlamlılık düzeyi ".05" olarak kabul edilmiştir.

Veri toplama aracı yer alan ifadeler için "Hiçbir Zaman" (1), "Çok Az (2), "Genel Olarak (3)", "İyi (4)" ve "Her zaman (5)" dereceleri kullanılmıştır. Aritmetik ortalamalar yorumlanırken 1.00–1.80 arasındaki değerlerin "Hiç", 1.81–2.60 arasındaki değerlerin "Çok Az", 2.61–3.40 arasındaki değerlerin "Orta Derecede", 3.41–4.20 "İyi"

ve 4.21–5.00 “Tamamen” derecesinde gerçekleştiği kabul edilmiştir. Düzeylerin yer aldığı bu aralıklar, seçenklere verilen en düşük değer olan 1 ile en yüksek değer olan 5 arasındaki seri genişliğinin seçenek (düzey) sayısına bölünmesi ile elde edilmiştir.

BULGULAR VE YORUM

Çalışma sonunda elde edilen bulgular, aşağıda tablolar ve açıklamaları şeklinde sunulmuştur.

Tablo 2
Öğretim Elemanlarının Sınıf İçi Öğretim Basamaklarına Göre Yeterlikleri

Yeterlik konusu	N	\bar{x}	SS
Giriş Aşaması	169	3.21	.74
İşleniş Aşaması	169	3.24	.60
Sonuçlandırma Aşaması	169	3.21	.77
Sınıf İklimi Oluşturma	169	3.41	.84
Toplam	169	3.25	.59

Tablo 2’de, öğretim elemanlarının sınıf içi öğretim yeterliklerine ilişkin, aday öğretmenlerin değerlendirmeleri verilmiştir. Öğretim elemanlarının dersin aşamalarındaki yeterlik düzeyleri, = 3.21 ile 3.41 arasında değişiklik gösteren değerler almıştır. Genel yeterlik düzeyi ortalaması ise = 3.25’tir. Genel olarak aday öğretmenler derslerine giren öğretim elemanlarını, olumlu bir sınıf iklimi oluşturmaya yönelik boyutta “iyi düzeyde”, diğer alt boyutlarda ise “orta düzeyde” yeterli değerlendirmişlerdir.

Tablo 3
Öğretmen Adaylarının Cinsiyetlerine Göre, Öğretim Elemanlarının Yeterlik Düzeylerine İlişkin t testi analiz sonuçları

Yeterlik konusu	Cinsiyet	N	\bar{x}	Düzye	Ss	t	P
Giriş Aşaması	Bayan	101	3.03	Orta	.73	-4.06	.00*
	Bay	68	3.49	İyi	.66		
İşleniş Aşaması	Bayan	101	3.11	Orta	.58	-3.33	.00*
	Bay	68	3.42	İyi	.58		
Sonuçlandırma Aşaması	Bayan	101	3.09	Orta	.69	-2.34	.02*
	Bay	68	3.37	Orta	.84		
Sınıf İklimi Oluşturma	Bayan	101	3.26	Orta	.85	-2.81	.00*
	Bay	68	3.62	İyi	.79		

SD:167

Tablo 3’de Ortaöğretim Sosyal Alanlar Öğretmenliği Bölümünde derslere giren alan öğretim elemanlarının sınıf içi öğretim yeterlikleri konusunda öğretmen adaylarının, cinsiyetlerine göre değerlendirme düzeyleri ve aralarındaki farkın anlamlılığına ilişkin bulgular yer almaktadır. Öğretmen adayı değerlendirmelerinin ”3.03” ile “3.49” arasında değişen düzeylerde olduğu saptanmıştır. Dersin giriş, işleniş ve sonuçlandırma aşamaları ile olumlu bir sınıf iklimi oluşturmaya yönelik öğretim elemanı yeterlik düzeylerine ilişkin öğretmen adayı değerlendirmelerinin, cinsiyetlerine göre anlamlı düzeyde farklılaştığı ($p < .05$) belirlenmiştir. Her bir aşama için öğretim elemanlarının yeterliklerini bay öğretmen adayları, bayan öğretmen adaylarına göre daha iyi düzeyde değerlendirmişlerdir.

Tablo 4’de Öğretmen Adaylarının, Anabilim Dallarına Göre Öğretim Elemanlarının Sınıf İçi Öğretim Yeterliklerine İlişkin Değerlendirmelerine İlişkin Değerler verilmiştir. Anabilim dallarındaki öğretmen adaylarının ortalama puanlarına göre öğretim elemanlarının sınıf içi yeterlik düzeyleri ile ilgili alt boyutlarda; en yüksek ortalama puanlar olumlu bir sınıf iklimi oluşturma konusunda Felsefe grubu anabilim dalında 3.60 ve Tarih Öğretmenliği anabilim dalında 3.57 olarak bulunmuştur. En düşük ortalama puanlar ise derse girişteki =2.90 ve dersin işleniş aşamasında 2.93; ortalama puan ile Türk Dili ve Edebiyatı anabilim dalında ki öğretmen adaylarında görülmüştür. Öğretim elemanlarının dersin aşamalarındaki yeterlik düzeylerine ilişkin puanlar açısından anabilim dalları arasında anlamlı farklar olduğu ($p \leq .05$) görülmüştür.

Tablo 4
Öğretmen Adaylarının, Anabilim Dallarına Göre Öğretim Elemanlarının Sınıf İçi Öğretim Yeterliklerine İlişkin Değerlendirmeleri

Yeterlik konusu	Anabilim Dalı	N	\bar{X}	SS	Düzye
Giriş Aşaması	Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği	49	2.90	.81	Orta
	Felsefe Grubu Öğretmenliği	38	3.10	.70	Orta
	Tarih Öğretmenliği	57	3.43	.63	İyi
	Coğrafya Öğretmenliği	25	3.52	.65	İyi
İşleniş Aşaması	Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği	49	2.93	.61	Orta
	Felsefe Grubu Öğretmenliği	38	3.24	.58	Orta
	Tarih Öğretmenliği	57	3.39	.52	Orta
	Coğrafya Öğretmenliği	25	3.46	.57	İyi
Sonuçlandırma Aşaması	Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği	49	2.94	.77	Orta
	Felsefe Grubu Öğretmenliği	38	3.26	.82	Orta
	Tarih Öğretmenliği	57	3.35	.72	Orta
	Coğrafya Öğretmenliği	25	3.32	.71	Orta
Sınıf İklimi Oluşturma	Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği	49	3.00	.73	Orta
	Felsefe Grubu Öğretmenliği	38	3.60	.84	İyi
	Tarih Öğretmenliği	57	3.57	.81	İyi
	Coğrafya Öğretmenliği	25	3.53	.88	Orta

Öğretim elemanlarının sınıf içi öğretim yeterliklerinin tespit edilmesi sonucu ortaya çıkan değerlendirmeler üzerinde anabilim dallarına göre bir farklılaşmanın olup olmadığını belirlemek üzere veriler üzerinde tek yönlü varyans analizi (anova) yapılmış ve bulgular Tablo 5’de sunulmuştur.

Tablo 5
Ana Bilim Dallarına Göre Öğretim Elemanlarının Yeterlik Düzeylerine İlişkin Değerlendirmeler Arasındaki Farklılaşma

Alt Boyutlar		KT	Sd	KO	F	P
Giriş Aşaması	Gruplar arası	10.31	3	3.43		
	Grup İçi	82.86	165	.50	6.84	.00*
	Toplam	93.17	168			
İşleniş Aşaması	Gruplar arası	7.25	3	2.42		
	Grup İçi	53.91	165	.32	7.40	.00*
	Toplam	61.17	168			
Sonuçlandırma Aşaması	Gruplar arası	5.07	3	1.69		
	Grup İçi	95.41	165	.57	2.92	.03*
	Toplam	100.49	168			
Sınıf İklimi Oluşturma	Gruplar arası	11.38	3	3.79		
	Grup İçi	108.92	165	66	5.79	.00*
	Toplam	120.31	168			

KT: Kareler Toplamı, KO: Kareler Ortalaması

Tablo 5’de öğretim elemanlarının ana bilim dallarına göre yeterlik düzeylerine yönelik veriler yer almaktadır. Ana bilim dallarına göre derse giriş aşamasındaki yeterlik düzeyinde ($F_{(3-165)} = 6.84$; $p < .00$), dersin işleniş aşamasındaki yeterlik düzeyi ($F_{(3-165)} = 7.40$; $p < .00$), dersi sonuçlandırma aşamasındaki yeterlik düzeyi ($F_{(3-165)} = 2.92$; $p < .036$) ve olumlu bir sınıf iklimi oluşturmaya yönelik yeterlik düzeyleri ($F_{(3-165)} = 5.79$; $p < .00$) aşamalarında farklılıklar oluşturduğu görülmektedir.

Yeterlik düzeylerine yönelik alt basamaklardaki farklılaşmaların hangi gruplar arasında olduğunu tespit etmek üzere yapılan LSD testi sonuçları Tablo 6’da verilmiştir.

Tablo 6
Anabilim Dallarında Arasındaki LSD Test Sonuçları

Yeterlik konusu	Anabilim Dalı	N	\bar{X}	LSD
Giriş Aşaması	Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği	49	2.90	1-3 1-4
	Felsefe Grubu Öğretmenliği	38	3.10	2-3
	Tarih Öğretmenliği	57	3.43	2-4
	Coğrafya Öğretmenliği	25	3.52	
İşleniş Aşaması	Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği	49	2.93	1-2 1-3
	Felsefe Grubu Öğretmenliği	38	3.24	1-4
	Tarih Öğretmenliği	57	3.39	
	Coğrafya Öğretmenliği	25	3.46	
Sonuçlandırma Aşaması	Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği	49	2.94	1-3 1-4
	Felsefe Grubu Öğretmenliği	38	3.26	
	Tarih Öğretmenliği	57	3.35	
	Coğrafya Öğretmenliği	25	3.32	
Sınıf İklimi Oluşturma	Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği	49	3.00	1-2 1-3
	Felsefe Grubu Öğretmenliği	38	3.60	1-4
	Tarih Öğretmenliği	57	3.57	
	Coğrafya Öğretmenliği	25	3.53	

Tablo 6’da Ortaöğretim Sosyal Alanlar Öğretmenliği Bölümünde derslere giren alan öğretim elemanlarının sınıf içi öğretim yeterliklerinin tespitine yönelik, Ana Bilim Dallarına göre öğretmen adaylarının algılarına ilişkin veriler yer almaktadır. Verilerin incelenmesi sonucunda bazı Ana Bilim Dalındaki öğretmen adaylarının algıları arasında alt boyutlardaki farklılıkların anlamlı olduğu gözlenmiştir ($p<0.05$). Önemli farklılıklar TDE anabilim dalı ile Tarih ve Coğrafya anabilim dalları arasında görülmektedir.

Tablo 7
Sınıf İçi Öğretim Yeterlikleri Alt Aşamaları Arasındaki İlişki (N=169)

Yeterlik konusu	1	2	3	4
1. Giriş Aşaması	---			
2. İşleniş Aşaması	,655*	---		
3. Sonuçlandırma Aşaması	,473*	,773*	----	
4. Sınıf İklimi Oluşturma	,498*	,669*	,637*	----

* $p<.01$

Tablo 7’de öğretmen adaylarının algılarına göre öğretim elemanlarının sınıf içi öğretim yeterliklerine ilişkin, belirlenen bütün alt boyutlar arasında anlamlı ve pozitif bir ilişkinin olduğu görülmektedir ($p < ,01$). Bu durum, alt boyutlara ayrılmış yeterlik alanlarının birbirini güçlü biçimde etkilediğini göstermektedir. Alt boyutlar arasındaki en güçlü ilişki, Dersin işleniş aşamasındaki yeterlik düzeyi ile Dersi sonuçlandırma aşamasındaki yeterlik düzeyi boyutları arasında görülmektedir.

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmada elde edilen veriler üzerinden yapılan analizler sonucunda dersin giriş, işleniş ve sonuçlandırma aşamasındaki yeterlik düzeyi ile olumlu bir sınıf iklimi oluşturmaya yönelik yeterlik düzeyi konularında bayan ve bay öğretmen adaylarının algıları arasındaki fark, bay öğretmen adayları lehine anlamlı bulunmuştur. Bu konu üzerinde öğretmen adaylarının algıları; **a)** derse giriş aşamasındaki yeterlik düzeyleri bayan öğretmen adaylarında “Orta” ve Bay öğretmen adaylarında “İyi”, **b)** Dersin işleniş aşamasındaki yeterlik düzeyleri bayan öğretmen adaylarında “Orta” ve Bay öğretmen adaylarında “İyi”, **c)** Dersi sonuçlandırma aşamasındaki yeterlik düzeyleri bayan öğretmen adaylarında “Orta” ve Bay öğretmen adaylarında da “İyi”, **d)** Olumlu bir sınıf iklimi oluşturmaya yönelik yeterlik düzeyleri bayan öğretmen adaylarında “Orta” ve Bay öğretmen adaylarında “İyi” düzeyinde algılandığı tespit edilmiştir.

Şen ve Erişen (2000) tarafından Gazi Üniversitesi-Eğitim Fakültesi ve Teknik Eğitim Fakültesinde yapılan bir çalışmada, öğretim elemanlarının etkili öğretmenlik özellikleri, öğretmen adaylarının ve öğretim elemanlarının görüşlerine göre incelenmiştir. Bu çalışmada öğretim elemanlarının plan yapma, derse hazırlıklı gelme giriş etkinliklerine yönelik yeterlik düzeyleri ortalama puanlara göre öğretmen adaylarına göre $\bar{x}=2.86$ ve öğretim elemanlarına göre $\bar{x}=3.97$ olarak bulunmuştur.

Dersin işleniş boyutunu oluşturan öğretim strateji ve yöntemlerine ilişkin yeterlik düzeyleri öğretmen adayları tarafından $\bar{x}=2.45$ ve öğretim elemanları tarafından $\bar{x}=3.67$, öğretim araç ve gereçleri boyutunda öğretmen adayları $\bar{x}=2.51$ ve öğretim elemanları $\bar{x}=3.39$ olarak belirtmişlerdir. Dersin sonuç aşaması olan ölçme ve değerlendirme boyutunda öğretmen adayları $\bar{x}=2.53$ ve öğretim elemanları $\bar{x}=3.57$ olarak bulmuşlardır. Olumlu bir sınıf iklimi oluşturma boyutuyla ilgili olarak öğretim elemanlarının yeterlik düzeyleri sınıf yönetiminde, öğretmen adayları $\bar{x}=2.82$ ve öğretim elemanları $\bar{x}=3.88$ ve iletişim boyutundaki yeterlik düzeyleri ise öğretmen adayları tarafından $\bar{x}=2.59$ ve öğretim elemanları tarafından $\bar{x}=3.90$ düzeyinde algılanmıştır.

Bu sonuçlar öğretim elemanlarının öğretim sürecine yönelik yeterlik düzeylerinin oldukça düşük bir seviyede olduğunu göstermektedir. Ancak bu araştırmanın 2000 yılında yapıldığı göz önüne alınırsa geçen zaman içerisinde öğretim elemanlarının öğretim sürecine ilişkin yeterlik düzeylerinin daha yüksek bir düzeye olduğu şeklinde yorumlanabilir. Ayrıca bu farklılığın evrenin farklı oluşundan kaynaklanabileceği de söylenebilir.

Derse giriş aşamasındaki yeterlik düzeyi, dersin işlenişi aşamasındaki yeterlik düzeyi, dersi sonuçlandırma aşamasındaki yeterlik düzeyi ve Olumlu bir sınıf iklimi oluşturmaya yönelik yeterlik düzeyi konularında farklı ana bilim dalındaki öğretmen adaylarının algıları arasındaki farklılıklar anlamlı bulunmuştur. Bu konu üzerinde öğretmen adaylarının algıları:

Derse Giriş Aşamasındaki Yeterlik Düzeyi Konusunda:

- a. Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği ile Tarih Öğretmenliği arasında Tarih Öğretmenliği lehine,
- b. Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği ile Coğrafya Öğretmenliği arasında Coğrafya Öğretmenliği lehine,
- c. Felsefe Grubu Öğretmenliği ile Tarih Öğretmenliği arasında Tarih Öğretmenliği lehine
- d. Felsefe Grubu Öğretmenliği ile Coğrafya Öğretmenliği arasında Coğrafya Öğretmenliği lehine,

Dersin İşlenişi Aşamasındaki Yeterlik Düzeyi Konusunda:

- a. Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği ile Felsefe Grubu Öğretmenliği arasında Felsefe Öğretmenliği lehine,
- b. Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği ile Tarih Öğretmenliği arasında Tarih Öğretmenliği lehine,
- c. Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği ile Coğrafya Öğretmenliği arasında Coğrafya Öğretmenliği lehine,

Dersi Sonuçlandırma Aşamasındaki Yeterlik Düzeyi Konusunda:

- a. Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği ile Tarih Öğretmenliği arasında Tarih Öğretmenliği lehine,
- b. Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği ile Coğrafya Öğretmenliği arasında Coğrafya Öğretmenliği lehine,

Olumlu Bir Sınıf İklimi Oluşturmaya Yönelik Yeterlik Düzeyleri Konusunda:

- a. Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği ile Felsefe Grubu Öğretmenliği arasında Felsefe Öğretmenliği lehine,
- b. Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği ile Tarih Öğretmenliği arasında Tarih Öğretmenliği lehine ve
- c. Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği ile Coğrafya Öğretmenliği arasında Coğrafya Öğretmenliği lehine anlamlı bulunmuştur.

Ortaöğretim Sosyal Alanlar Öğretmenliği Bölümünde Derslere Giren *Alan Öğretim Elemanlarının Sınıf İçi Öğretim Yeterliklerinin Değerlendirilmesi* ana problemi kapsamında öğretmen adaylarının algı düzeyleri alt problemlerde ortalama puanlara göre “3.21” ile “3.40” arasında değişmektedir. Bunun anlamı öğretim elemanlarının sınıf içi yeterlik düzeyleri “Orta” düzeyde görülmektedir. Olumlu bir sınıf iklimi oluşturmaya yönelik yeterlik düzeyi diğer alt boyutlara göre daha olumlu algılanmaktadır.

1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu ile diğer bilimsel çalışmalarda öğretmen yeterlikleri ile adlandırılan genel kültür, özel alan eğitimi ve öğretmenlik meslek bilgisi ile ilgili özellikler tüm eğitimcilerde aranan ortak özelliklerdir. Öğretmen eğitiminde büyük sorumluluğu olan öğretim elemanlarının bu özelliklere daha olumlu ve üst düzeyde sahip olmaları ve uygulamalarda bulunmaları, ideal bir öğretmenin yetiştirilebilmesi için gerekli görülmektedir. Öğretim elemanlarının ve Öğretmenlerin öğretim yeterliklerine sahiplik düzeyleri, öğretim uygulamalarının verimliliği açısından önemli bir yordayıcı ve ön şart niteliğindedir (Büyükkaragöz ve Çivi, 1997; Moore, 2000; Yeşil, 2006).

Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik bilgi, beceri, alışkanlık, tutum ve değerleri kazanabilmeleri büyük oranda bu alanda geçirecekleri etkin öğrenme yaşantıları ile mümkün olabilmektedir. Bu durumda planlama, ortam, uygulama, değerlendirme ve etkileşimi sağlayacak kişi ise öncelikle öğretim elemanlarıdır. Bu konudaki bir çalışmada (Stephans ve Crawley, 1994, s.10) etkili öğretim sürecinde bir öğretmenin yapması gereken şu şekilde açıklanmaktadır:

- a) Sınıfta hoş ve rahat bir ortam yaratma,
- b) Çalışmaların kontrol edilmesinde bir soğukluk oluşturmama,
- c) Konuları anlaşılabilir hale getirme
- d) Öğrencilere başarabilmeleri için nasıl çalışmalar gerektiği konusunda açık etkileşimler verme,
- e) Etkili bir öğrenme sağlamak için çalışmalarını planlama,
- f) Zorlanan öğrencilere yardımcı olma,
- g) Beklentileri yükseltmek için öğrencileri cesaretlendirme,
- h) Öğrencileri, çalışmalarını, davranışlarını, olumlu bir özellik olarak dikkate almak ve
- i) (Bu konuya yönelik) üst düzey yetenekleri açıklama.

Genel olarak üniversite öğretim elemanlarının öğretim sürecine yönelik yeterlik düzeyleri üzerinde çok fazla çalışmanın olduğu söylenemez. Çalışmaların çoğunlukla öğretmen adaylarının ya da öğretmenlerin yeterlik düzeyleri üzerinde yoğunlaştığı görülmektedir. Ancak belirlenen bu özelliklerin öğretim elemanları için de geçerli olduğunu söylemek mümkündür.

İdeal bir öğretim elemanının özellikleri konusunda yapılan bir çalışmada (Ergün ve diğerleri, 2008) öğrenciler öğretim elemanlarında görmek istedikleri özellikleri sıralamışlardır. Bu özellikler içerisinde; dersini öğrenciye iyi anlatabilen, dersi esprilerle rahatlatan, çekici hale getiren, örneklendiren, öğrenci psikolojisine ve seviyesine uygun, Türkçeyi güzel kullanarak ders anlatan öğretim elemanı aradığı ortaya çıkmaktadır. Bunun hemen arkasından öğretim elemanlarının bilimsel yeterliklerinin yüksek olması, ders konusuna hâkim olması, iyi bir bilim adamı olması istekleri önemli bir frekans toplamaktadır. Ayrıca değerlendirmede objektiflik ve notun bir tehdit unsuru olarak kullanılmaması da istenmektedir.

Öğrencilerin ideal bir öğretim elemanının özellikleri içerisinde; konusunu öğrenciye anlatabilen, pedagojik formasyona sahip, derse ve konuya uygun metot seçebilen, ders araçları kullananlar % 34.1, Öğrenciyi sıkmadan dersi sohbet tarzında anlatan, espri yapan, dersi çekici hale getiren, derse katılım sağlayan % 11.4, Öğrenciye karşı hoşgörülü, sevgiyle yaklaşan, sevecen, ona saygı duyan. %14.2, Değerlendirmede objektif, öğrenciye hak ettiği notu veren, öğrencileri not ile tehdit etmeyen, notu bir silah olarak kullanmayan. % 22.5 oranlarında değerlendirilmişlerdir (Ergün ve diğerleri, 2008).

Onural (2005, s.453)'ın yapmış olduğu bir çalışmada ise, öğrencilerin % 62'si öğretim elemanlarının alan bilgisinde, % 47'si öğretmenlik meslek bilgisinde (pedagojik formasyon) yeterli olmaları gerektiğini ifade etmişlerdir. Yine bu çalışmada öğretim elemanlarının insanları ve öğretmenlik mesleğini sevmeleri, genel kültür, adil ve yansız olması, iyi iletişim kurma yeteneğine sahip olması gibi özellikler en çok kabul gören yeterlik düzeyi olarak gözlenmiştir.

Öğretmen adaylarının bölümlerinde kazanmış oldukları öğretmenlik yeterlik düzeylerini etkileyen en önemli faktörlerden biri, öğretim elemanlarının öğretme sürecindeki yeterlik düzeyleri olduğu söylenebilir. Sağlam ve diğerleri (2005, 764) de yaptıkları bir çalışmada bölümde kazanılan öğretmen yeterliklerini sıralamışlardır. Bu çalışmaya göre öğretim yeterlikleri ortalama puanlara göre 2.89 ile 3.76 arasında değişmektedir. Bu sonuçlar bu çalışmanın bulguları ile de uyumlu görülmektedir. Sonuç olarak öğretim elemanlarının öğretim sürecindeki yeterliklerinin de bu düzeylerde olduğu söylenebilir.

KAYNAKLAR/REFERENCES

- Büyükkaragöz, S.S. ve Çivi, C. (1997). *Genel öğretim metotları*. İstanbul: Öz Eğitim Yayınları.
- Ergün, M. ve diğerleri. (2008). *İdeal bir öğretim elemanının özellikleri*, İnd. Tar.13 05 (2008)
- Kaptan, S. (1998). *Bilimsel araştırmalar ve istatistik teknikleri* (11.Basım). Ankara: Tekışık Web Ofset.

- Karasar, N. (1986). *Bilimsel araştırma yöntemi* (3. Basım). Ankara: Bilim Kitap Kirtasiye.
- MEB, (2002). *Öğretmen Yeterlilikleri*. Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- Moore, K. D. (2000). *Öğretim becerileri*. (Ed. E. Altıntaş), (Çev. N. Kaya). Ankara: Nobel Yayınevi.
- Onural, H. (2005). *Öğretmen adaylarının ideal öğretmen niteliklerine ilişkin görüşleri*, XIV. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi, Pamukkale Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Denizli.
- Sağlam M., Anagün. Ş.S. ve diğerleri, (2005). *Öğrenci görüşlerine göre ortaöğretim alan öğretmenliği programının öğretmen yeterliliklerini kazandırma düzeyi*, XIV. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi 28-30 Eylül Denizli
- Şen, H.Ş. ve Erişen Y. (2000). *Öğretmen Yetiştiren Kurumlarda Öğretim Elemanlarının Etkili Öğretmenlik Özellikleri*, II. Ulusal Öğretmen Yetiştirme Sempozyumu, 10-12 Mayıs Çanakkale.
- Senemoğlu, N. (2008). *Öğrenci Görüşlerine Göre Öğretmen Yeterlilikleri*, http://yunus.hacettepe.edu.tr/~n.senem/makaleler/ogretmen_yeterli.htm
Erişim:05.05.2008
- Stephans P. ve Crawley T. (1994). *Becoming an effective teacher*, Stanley Thornes Ltd: Cheltenham, England.
- Uysal, M. (2001). *Milli Eğitim temel kanunu-ı-kanunlar* (3.Baskı). Niğde: Kültür-Kitap Kirtasiye.
- Yeşil, R. (2006). *Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin sınıf içi öğretim yeterlilikleri*. Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 7(2), 61-78.
- YÖK, (2007). *Öğretmen yetiştirme ve eğitim fakülteleri*, Yükseköğretim Kurulu Yay. 2007-5, Ankara

İletişim/Correspondence

Ramazan Özbek
İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü
Tlf: 0-533-705 37 98
rozbek@firat.edu.tr

Rüştü Yeşil
Ahi Evran Üniversitesi, Eğitim Fakültesi
05053192751
rustu@gazi.edu.tr